

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINIŲ SOCIALINIO DRAUDIMO NAŠLIŲ IR NAŠLAIČIŲ,
MAITINTOJO NETEKIMO, IŠTARNAUTO LAIKO, VALSTYBINIŲ PENSIJŲ,
KOMPENSACIJŲ UŽ YPATINGAS DARBO SĄLYGAS, RENTŲ, KOMPENSACINIŲ
IŠMOKŲ, ŠALPOS, SLAUGOS IR PRIEŽIŪROS (PAGALBOS) IŠLAIDŲ TIKSLINIŲ
KOMPENSACIJŲ KOMPENSAVIMO
ĮSTATYMAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo našlių ir našlaičių, maitintojo netekimo, ištarnauto laiko, valstybinių pensijų, kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas, rentų, kompensacinių išmokų, šalpos, slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinių kompensacijų dalinio kompensavimo įstatymu (toliau – Kompensavimo įstatymas), 2020 metais nustatytas dalinis šių išmokų kompensavimas:

- valstybinių socialinio draudimo našlaičių pensijų, valstybinių socialinio draudimo maitintojo netekimo pensijų (toliau – maitintojo netekimo pensijos), sumažintų dėl Lietuvos Respublikos socialinių išmokų perskaičiavimo ir mokėjimo laikinojo įstatymo (toliau – Laikinis įstatymas) 6 ir 7 straipsnių nuostatų taikymo;

- ištarnauto laiko pensijų, sumažintų dėl Laikinojo įstatymo 6, 7 ir 8 straipsnių nuostatų taikymo;

- kompensacijų už ypatingas darbo sąlygas, sumažintų dėl Laikinojo įstatymo 8 straipsnio nuostatų taikymo;

- valstybinių pensijų (nukentėjusiųjų asmenų, mokslininkų, teisėjų, pareigūnų ir karių, Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, pareigūnų ir karių valstybinių našlių ir našlaičių, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių našlių ir našlaičių, valstybinių našlių ir našlaičių pensijų), valstybinių socialinio draudimo našlių pensijų, slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinių kompensacijų (toliau – tikslinės kompensacijos), Lietuvos Respublikos Prezidento valstybinės rentos (toliau – Prezidento renta), valstybinės signataro rentos ir valstybinės signatarų našlių ir našlaičių rentos (toliau kartu – signataro renta), sumažintų dėl Laikinojo įstatymo 4 straipsnio nuostatų taikymo;

- kompensacinių išmokų teatrų ir koncertinių įstaigų kūrybiniais darbuotojams (toliau – kompensacinės išmokos), sumažintų dėl Laikinojo įstatymo 5 straipsnio nuostatų taikymo;

- šalpos kompensacijų ir rentos buvusiems sportininkams (toliau – sportininkų rentos), sumažintų dėl Laikinojo įstatymo 4 ir 5 straipsnių nuostatų taikymo (toliau kartu – socialinės išmokos).

Kompensavimo įstatymas numatė dalinį 10 procentų dydžio praradimų, susidariusių sumažinus socialines išmokas pagal atitinkamus Laikinojo įstatymo straipsnius, kompensavimą 2020 metais, tam buvo suplanuota beveik 10 mln. eurų.

Vadovaujantis asmenų lygiateisiškumo ir socialinio teisingumo principu bei siekiant užtikrinti LR Konstitucijos 52 straipsnyje įtvirtintų nuostatų vykdymą, šiuo įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad būtų tęsiamas socialinių išmokų kompensavimas.

Įstatymo projekto tikslas – nustatyti socialinių išmokų kompensavimą per 2023-2026 metų laikotarpį, kompensavimo dydį, išmokėjimo tvarką ir terminus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai yra Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Kompensavimo įstatymas numatė tik dalinį 10 procentų dydžio praradimų, susidariusių sumažinus socialines išmokas pagal Laikinąjį įstatymą, kompensavimą 2020 metais.

LR Konstitucijos 52 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais.

2012 m. vasario 6 d. priimtame LR Konstitucinio teismo nutarime „Dėl LR teisės aktų nuostatų, kuriomis reguliuojamas pensijų perskaičiavimas ir mokėjimas valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei finansinei padėčiai, atitiktis LR Konstitucijai“ nustatyta, kad „įstatymų leidėjas turi pareigą numatyti susidariusių praradimų kompensavimo asmenims, kuriems valstybinė pensija buvo paskirta ir mokama, mechanizmą, pagal kurį valstybė išipareigotų tokiems asmenims, nebelikus minėtos situacijos, per protingą laikotarpį teisingai kompensuoti jų praradimus, atsiradusius dėl valstybinės pensijos sumažinimo dideliu mastu“.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma nustatyti tolesnį socialinių išmokų kompensavimą 2023-2026 metas. Kompensuojamoji suma būtų išmokama nuo 2023 metų rugpjūčio mėnesio iki 2026 metų rugpjūčio mėnesio nereikalaujant iš socialinių išmokų gavėjų prašymų, išskyrus atvejį, kai asmuo kompensavimo metu nebėra atitinkamos socialinės išmokos gavėjas, – tuomet pirmą kompensuojamąją sumą siūloma išmokėti iki 2023 m. gruodžio 31 d., jei asmuo iki 2023 m. spalio 31 d. išmoką administruojančiai įstaigai pateiks prašymą dėl kompensuojamosios sumos išmokėjimo, o likusios kompensuojamosios sumos būtų mokamos įstatyme numatytais terminais.

Asmenims, kurie prašymą dėl kompensuojamosios sumos išmokėjimo pateikė 2020 m., pakartotinai prašymo dėl kompensuojamosios sumos išmokėjimo 2023 m. teikti nereikėtų.

Įstatymo projektu siūloma detalizuoti prašymų išmokėti kompensuojamąją sumą pateikimo tvarką, nustatant, kad asmenys šiuos prašymus pateikia atvykę į atitinkamos socialinės išmokos mokėjamą administruojančią įstaigą arba registruotu laišku, arba elektroninių ryšių priemonėmis, pasirašydami siunčiamą prašymą saugiu elektroniniu parašu, sukurtu saugia parašo formavimo įranga ir patvirtintu galiojančiu kvalifikuotu sertifikatu (toliau – kvalifikuotas elektroninis parašas). Kartu siūloma nustatyti, kad:

- asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą ar patvirtintą jo kopiją reikėtų pateikti tik tuo atveju, jei asmuo pateikia prašymą tiesiogiai atvykęs į atitinkamą socialinę išmoką administruojančią įstaigą arba registruotu laišku;

- dokumentų kopijos, pateiktos kartu su elektroninių ryšių priemonėmis pateiktu prašymu išmokėti kompensuojamąją sumą, taip pat turi būti patvirtintos kvalifikuotu elektroniniu parašu;

- reikalavimo kvalifikuotu elektroniniu parašu pasirašyti prašymą dėl kompensuojamosios sumos išmokėjimo ir patvirtinti kartu su juo teikiamus dokumentus netaikyti teikiant šiuos dokumentus Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigoms Elektroninės gyventojų aptarnavimo sistemos priemonėmis, o savivaldybių administracijoms – Socialinės paramos šeimai informacinės sistemos priemonėmis. Įstatymo projektu siūloma, kad numatyta kompensuojamosios sumos dalis išmokama, jei ji yra lygi ar didesnė už 1 eurą, siekiant užtikrinti sumažintus kompensuojamąsias sumas išmokančių institucijų administravimo kaštus.

Įstatymo projektu taip pat siūloma numatyti, kad būtų kompensuojamos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba) administravimo įstaigų ir savivaldybių administracijų patiriamos kompensuojamųjų sumų išmokėjimo sąnaudos:

- Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų patiriamas kompensuojamųjų sumų išmokėjimo sąnaudas siūloma kompensuoti pagal Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto einamųjų metų rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatytą procentinį dydį

išmokų iš valstybės biudžeto sąnaudoms kompensuoti iš Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų (2020 m. šis procentinis dydis sudarė 1,4 procento), išskyrus atvejį, kai Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos išmoka savivaldybių administracijų apskaičiuotas kompensuojamąsias sumas. Tokiu atveju Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų einamaisiais metais patiriamoms kompensuojamųjų sumų išmokėjimo sąnaudoms kompensuoti siūloma skirti 50 procentų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto einamųjų metų rodiklių patvirtinimo įstatyme nustatyto procentinio dydžio išmokų iš valstybės biudžeto sąnaudoms kompensuoti;

- savivaldybių administracijų patiriamoms kompensuojamųjų sumų išmokėjimo sąnaudoms kompensuoti siūloma skirti 1,4 procento kompensuojamosioms sumoms mokėti skirtų valstybės biudžeto lėšų iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai skirtų valstybės biudžeto asignavimų, išskyrus atvejį, kai savivaldybių administracijos apskaičiuoja kompensuojamąsias sumas, o jas išmoka Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigos. Tokiu atveju savivaldybių administracijų patiriamoms kompensuojamųjų sumų išmokėjimo sąnaudoms kompensuoti savivaldybių administracijoms būtų skiriama 0,7 procento kompensuojamosioms sumoms mokėti skirtų valstybės biudžeto lėšų.

Įstatymo projektu siūlomos nuostatos leis užtikrinti nuoseklų socialinių išmokų kompensavimą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymo įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus įstatymą, būtina priimti šiuos įgyvendinamuosius teisės aktus:

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras patvirtinti socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. vasario 27 d. Nr. A1-165 įsakymo „Dėl savivaldybių administracijoms skiriamų lėšų kompensuojamosioms sumoms mokėti planavimo, paskirstymo, pervedimo, naudojimo ir atsiskaitymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą;

- Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba turės parengti ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos direktorius patvirtinti prašymų formas „Dėl kompensuojamosios sumos išmokėjimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Pažymėtina, kad preliminariais skaičiavimais, bendra nekompensuota socialinių išmokų suma dėl Laikinojo įstatymo nuostatų taikymo nevertinant socialinių išmokų gavėjų mirtingumo, 2019 m. sudarė 181,5 mln. eurų.

Įgyvendinant Kompensavimo įstatymo nuostatas, 2020 metais panaudota 8,34 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų.

Atsižvelgiant į tai, kad šiame įstatymo projekte siūlomas kompensuojamųjų sumų paveldėjimas tik už asmenis, mirusius įsigaliojus įstatymui, remiantis socialines išmokas mokančių institucijų pateiktais duomenimis ir įvertinus šių išmokų gavėjų mirtingumą, likusi bendra kompensuotina suma būtų apie 70 mln. eurų.

2023 m. bendra kompensuojama suma sudarytų apie 7 mln. eurų.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimo ir išvadų neprašyta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai įstatymo projekto žodžiai: „kompensavimas“, „valstybinės socialinio draudimo našlių ir našlaičių pensijos“, „maitintojo netekimo pensijos“, „išstarnauto laiko pensijos“, „kompensacijos už ypatingas darbo sąlygas“, „valstybinės pensijos“, „kompensacinės išmokos teatrų ir koncertinių įstaigų kūrybiniais darbuotojams“, „šalpos kompensacijos“, „slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos“, „Lietuvos Respublikos Prezidento valstybinė renta“, „valstybinė signataro renta“, „rentos buvusiems sportininkams“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo nariai